

De Boeddha van Gustave Flaubert.

Iedere liefhebber van het werk van Flaubert kent wel het verhaal van Julian Barnes over **Flauberts papegaai**, waarin hij onder andere de speurtocht beschrijft naar de papagaai die als voorbeeld heeft gediend bij *Een simpele ziel*. Iets soortgelijks doet zich voor bij de Boeddha van Flaubert.

Emile Zola schrijft in zijn in 1881 uitgebrachte werk: **Les romanciers naturalistes** twee maal over een Boeddhabeeeld van Flaubert:

“Na de oorlog ging hij wonen aan de Rue Murillo; zijn woning samengesteld uit drie kleine vertrekken, op de vijfde verdieping, bood uitzicht op het park Monceau, een prachtig uitzicht, dat hem had doen besluiten .... hij had slechts een Arabisch zadel, meegebracht uit Africa, en een Boeddha van verguld karton gekocht bij een uitdrager in Rouen.”

In 1875 zegde hij de huur op en:

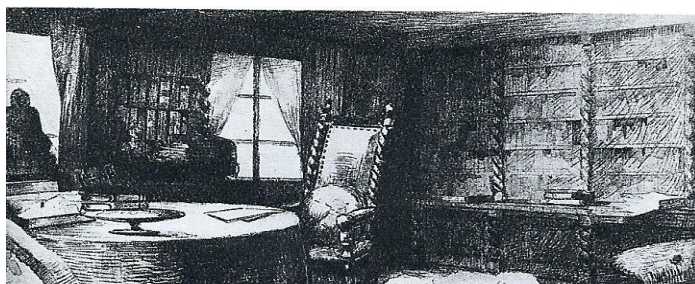
“Daarna verhuisde Flaubert nog een keer en ging wonen op de rue Faubourg-Saint-Honoré. ...Dit appartement was veel ruimer, maar de vensters keken uit op een zee van daken, bezaaid met schoorstenen. Flaubert nam zelfs niet de moeite het te laten stofferen. Hij sneed simpelweg de gordijnen voor de deuren uit zijn oude wandbespanning. De Boeddha werd op de schoorsteen geplaatst en de middagen begonnen weer in de witte of goudkleurige salon, waar men de leegte voelde, een provisorische vestiging, een soort van kampement.”

Ook Guy de Maupassant maakt melding van:

“... zijn vergulde Bouddha duidelijk aanwezig op de werktafel, kijkend met geloken ogen, in zijn goddelijke en aardse onbeweeglijkheid, ...”

Uit deze beschrijvingen blijkt in ieder geval dat het Boeddhabeeeld een belangrijke plaats innam in het leven van Flaubert.

Op blz. 149 van het Pléiade-Album Flaubert staat een tekening van Flauberts werkkamer van Adolphe Lecomte met in de vensterbank een Boeddhabeeeld.

De werkkamer van Flaubert getekend door A. Lecomte

Op blz. 171 van dit Album staat een gelijkende afbeelding van een schilderij van G. Rochegrosse.

De werkkamer van Flaubert in het grote huis in Croisset geschilderd door G. Rochegrosse met het Boeddhabeeld op een prominente plaats

Hoewel beide afbeeldingen niet scherp zijn, lijkt het in beide gevallen om dezelfde Boeddha te gaan.

In het Pléiade -Album staat echter op blz. 174 een foto van een geklede Boeddha, waarvan de uitvoering verfijnder lijkt. De Boeddha heeft zijn rechter hand omlaag met de vingers naar beneden en de handpalm naar het lichaam gekeerd. Deze houding wordt Akshobhaya genoemd.

Het is niet met zekerheid te zeggen of het om hetzelfde Boeddhabeeld gaat.

In de correspondentie van Flaubert komt het Boeddhabeeld twee keer voor. Op 3 juni 1879 schreef hij vanuit Parijs aan zijn nicht Caroline: *“Ik ben heel verdrietig door de averij die mijn Boeddha heeft opgelopen. Een hoek van het voetstuk is verbrokken en een vleugel aan de arm is verdwenen. – Waar is het afgebroken stuk ?*

Vervolgens schreef hij op 14 maart 1880, dus heel kort voor zijn overlijden, vanuit Croisset eveneens aan Caroline: *“Vergeet niet mijn Boeddha te laten repareren.”*

Na het overlijden van Flaubert op 8 mei 1880 werd door notaris Bidault op 20 t/m 22 mei 1880 een uitvoerige inventarisatie gemaakt van alle goederen die in het grote huis in Croisset aanwezig waren.

Hierin is opgenomen *“in de werkkamer met 5 ramen aan de tuinzijde op de eerste etage: een chinees beeldje van karton (une statuette chinoise en carton).* Het is zeer waarschijnlijk dat hiermee het Boeddhabeeld wordt aangeduid. Kennelijk heeft Flaubert het beeld bij zijn laatste verhuizing weer meegenomen naar Croisset.

Ook de bestudering van het boeddhisme komt in de correspondentie aan de orde: In mei 1846 schreef hij aan Mazime du Camp: *...ik bestudeer het boeddhisme ....”* en op 15 september 1846 schreef hij aan Emmanuel Vasse de Saint-Ouen: *“ik heb een flink boekwerk van Burnouf gelezen over het boeddhisme..”*

Het betrof het boek *Introduction à l'histoire du buddhisme indien* van Eugene Burnouf uit 1844. De aantekeningen die Flaubert hierbij maakte, zijn verkocht op de veiling in Antibes in 1931.

We mogen veronderstellen dat het beeld voor Flaubert een belangrijke (gevoels)waarde had. In zijn werk komen we Boeddha echter maar één keer tegen. In het werk van Flaubert komt Boeddha slechts één keer voor, namelijk in de **Verzoeking van de heilige Antonius.**

Louis Couperus vertaalde in 1896 deze passage als volgt:

“Een Man naakt, gezeten in het midden van het strand, de beenen gekruist. Een groote glorie trilt, hangende achter hem. De kleine krullen van zijn haar, zwart met blauwen weêrschijn, omkruiven symmetrisch een vehooging aan zijn schedel. Zijn zeer lange armen, vallen recht tegen zijn zijden aan. Zijne twee handen, de

palmen open, rusten plat op zijne dijen. De zolen van zijn voeten vertoonen twee zonnen; en hij blijft geheel roerloos, ...”

De vertaling van Hans van Pinxteren uit 1997 luidt als volgt:

“EEN NAAKTE MAN .. de benen gekruist. Groot en zinderend staat een halo achter hem. Zijn zwarte blauwglanzende kroeshaar omkranst gelijkmatig een knobbel op zijn schedel. Zijn zeer lange armen hangen langs zijn zijden af. Zijn handen rusten met de palmen open. Plat op zijn dijen. Op zijn voetzolen staan twee zonnen afgebeeld en hij zit onbeweeglijk ....”

Op een oude ongedateerde foto van het paviljoen in Croisset staat een kast met daarin een Boeddhabeeld.

Geraadpleegde literatuur:

- Album Flaubert; Gallimard 1972
- Bulletin des Amis de Flaubert et de Maupassant No 8 – 2000
- Camus, Dominique; Le guide des maisons d'artistes et d'écrivains, 1995
- Fauvel, D. & M. Desportes; L'inventaire après décès des biens de Gustave Flaubert,
- Flaubert, Gustave; Correspondence V. Gallimard, 2007
- Scherft, Tony; Gustave Flaubert en de leer van de Boeddha, Prana 23
- Zola, Emile; Les romanciers naturalistes, 1881

Diederik Jansen

Berneuil, januari 2018